

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ, ТРУДОВИХ ТА ІНШИХ ОСОБИСТИХ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА^[1]

Пост. ПВСУ: 1) від 10 жовтня 1982 р. № 6 «Про судову практику в справах пов'язаних із порушеннями вимог законодавства про охорону праці» // Постанови... С. 160—165

Пост. ПВСУ від 3 жовтня 1986 р. № 9 «Про практику застосування судами України законодавства і виконання постанови Пленуму Верховного Суду України у справах, пов'язаних із порушенням вимог законодавства про охорону праці» // Постанови... — С. 166—168

Постановлені судові рішення щодо особи, визнаної винною у перешкоджанні здійсненню громадянином України його виборчих прав, вчиненому з метою впливу на результати виборів, шляхом обману, скасовані, а справа закрита у зв'язку з відсутністю в її діях складу злочину, передбаченого ст. 127 КК України 1960 року (ст. 157 КК України 2001 року)

Ухвала спільного засідання Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії Верховного Суду України від 26 січня 2007р. — Судова практика у кримінальних справах //Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 67—69

(витяг)

Вироком Куйбишевського районного суду м. Донецька від 6 липня 2000 р. С. засуджено за ч. 2 ст. 127 КК України до позбавлення

волі строком на 5 років і на підставі ст. 45 КК України постановлено вважати призначене покарання умовним з іспитовим строком 2 роки, зі сплатою штрафу в розмірі 170 грн.

Ухвалою Донецького обласного суду від 15 вересня 2000 р. вирок залишено без зміни.

Постановою Куйбишевського районного суду м. Донецька від 21 вересня 2001 р. відповідно до Прикінцевих та перехідних положень КК України 2001 р. призначене С. покарання пом'якшено до 4 років позбавлення волі та постановлено не приводити у виконання вироку частині стягнення штрафу із засудженого.

С. визнано винним у перешкоджанні здійсненню громадянином України його виборчих прав, вчиненому з метою вплинути на результати виборів, шляхом обману.

Як зазначено у вирoku, злочин був вчинений за таких обставин.

У жовтні 1999 р. С. у невстановлених осіб та в невстановленому місці отримав примірники сфальсифікованого випуску газети «Голос України» від 29 жовтня 1999 р., в якому містилася неправдива інформація про смерть кандидата в Президенти України К. та вчинення в Україні державного перевороту.

Завідомо знаючи про недостовірність цієї інформації, С. вирішив розповсюдити на території Київського району м. Донецька зазначене друковане видання з метою перешкодити здійсненню громадянами їхніх виборчих прав шляхом обману і вплинути на результати виборів.

Реалізуючи свій злочинний намір, С. протягом останніх двох днів жовтня 1999 р. розповсюдив серед виборців вісім екземплярів сфальсифікованого спеціального випуску газети «Голос України» від 29 жовтня 1999 р.

У клопотанні, поданому в порядку ст. 400⁹ КЛК України, засуджений порушує питання про скасування судових рішень із закриттям справи щодо нього на підставі п. 2 ст. 6 КПК України у зв'язку з відсутністю складу злочину.

Зазначене клопотання внесене на судовий розгляд спільного засідання за поданням п'яти суддів, які вважають його таким, що підлягає задоволенню.

Заслухавши доповідь судці Верховного Суду України, міркування за-ступника Генерального прокурора України, який підтримав внесене подання, перевіривши матеріали справи і викладені у клопотанні засудженого доводи, судді Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії

Верховного Суду України вважають, що клопотання підлягає задоволенню на таких підставах.

Відповідно до вимог статей 323, 327 КПК України вирок повинен бути законним та обґрунтованим.

Обвинувальний вирок постановляється, якщо доведено винність підсу-дного в злочині доказами, розглянутими в судовому засіданні.

Обґрунтовуючи висновок про винність С. у перешкоджанні здійсненню громадянином його виборчого права, суд першої інстанції послався на факт виявлення у нього восьми примірників несправжніх спеціальних випусків газети «Голос України» від 29 жовтня 1999 р. та розповсюдження ним цього видання стороннім особам.

Однак суд не звернув уваги на ряд обставин, які мають істотне значення для постановлення правильного рішення у справі.

Зокрема, у вирокі не наведено доказів на підтвердження того, що неправ-дива інформація у формі заяви Голови Верховної Ради України, яка була розміщена у сфальшованому спеціальному загальнонаціональному випуску газети «Голос України» від 29 жовтня 1999 р., про смерть кандидата в Президенти України К. була підготовлена та опублікована С. і саме ним були виго-товлені вісім примірників цієї газети.

Згідно з матеріалами справи не виявлено устаткування, на якому були на-друковані оригінал зазначеної газети та вісім її копій, а також не здобуто да-них, які б свідчили про те, що засуджений мав доступ до такого устаткування.

Із показань С., які узгоджуються з показаннями свідків Г., С. В., видно, що в розмовах з іншими особами він не переконував їх у

достовірності публікації, а лише посилався на неї як на привід для розмови, давав їй оцінку, висловлюючи при цьому сумніви у її правдивості.

Доказів протилежного змісту, тобто тих, які б спростовували показання засудженого, у вирокі не зазначено.

Необґрунтованими є висновки суду про те, що С. знав про неправдивість поширюваної ним інформації, що він навмисне намагався ввести в оману інших виборців і перешкодити їм у здійсненні ними своїх виборчих прав на виборах Президента України в 1999 році. З цього приводу у вирокі не наведено будь-яких доказів, з яких би випливали такі висновки. Посилання суду на відомості про особу С., його освіченість, професію та активну участь у виборчому процесі, як на обставини, що свідчать про обізнаність засудженого про фальшивість інформації, є припущеннями, на яких вирок суду не може ґрунтуватися.

Немотивованими є твердження суду про те, що С., який мав лише вісім примірників сфальсифікованої газети і розповсюдив її обмеженому колу осіб, реально вплинув на результати виборів. Як пояснили свідки С. В., М., Ц., Б., С. О., Г, С. І. та інші, публікація в газеті «Голос України» про смерть одного з кандидатів на посаду Президента України не порушила їхніх виборчих прав та не вплинула на їх вибір під час голосування. Ця інформація відразу після ознайомлення ними була розцінена як неправдива та провокаційна.

Крім того, слід зазначити, що факт розповсюдження невеликого числа примірників сфальсифікованої газети поміж декількох людей свідчить про те, що вплив інформації, яка містилась в цій газеті, був незначним і не становив суспільної небезпеки для виборчого права громадянина.

Під час перегляду справи в касаційному порядку Донецький обласний суд не надав значення цим обставинам і залишив вирок без зміни.

Оскільки висновки суду про винуватість С у скоєнні інкримінованого йому діяння не ґрунтуються на матеріалах справи, які були перевірені в судовому засіданні, постановлені щодо нього рішення підлягають скасуванню, а кримінальна справа — закриттю у зв'язку з відсутністю в його діях складу злочину.

На підставі викладеного, керуючись статтями 400⁴, 400¹⁰ КПК України, Верховний Суд України ухвалив клопотання засудженого С задовольнити. Вирок Куйбишевського районного суду м. Донецька від 6 липня 2000 р., ухвалу Донецького обласного суду від 15 вересня 2000 р. та постанову Куйбишевського районного суду м. Донецька від 21 вересня 2001 р. щодо С. скасувати, а справу закрити у зв'язку з відсутністю в його діях складу злочину, передбаченого ст. 127 КК України.

Дії голови виборчої комісії територіального виборчого округу з виборів Президента України, яка вчинила фальсифікацію виборчих документів, правильно кваліфіковані за ч. 3 ст. 158 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 20 лютого 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах //Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 69—71

(витяг)

Вироком Горохівського районного суду Волинської області від 31 серпня 2004 р. П. засуджено за ч. 3 ст. 158 КК України на 5 років позбавлення волі.

На підставі ст. 75 КК України П. від відбування призначеного покарання звільнено з випробуванням на іспитовий строк 1 рік з покладенням на неї обов'язків, передбачених ст. 76 КК України.

П. засуджено за те, що вона, будучи головою виборчої комісії № 61 територіального виборчого округу № 20 з виборів Президента України у с. Рачні Горохівського району Волинської області, зловживаючи своїм службовим становищем в інтересах третьої особи, вчинила фальсифікацію виборчих документів, яка полягала в тому, що 19 листопада 2004 р. за місцем свого проживання, заздалегідь знаючи, що п'ятеро зазначених у вирокі осіб — мешканців села, не зможуть взяти участь у голосуванні, незаконно видала М. відкріпні посвідчення на цих осіб, запропонувавши йому з метою завуалювання незаконної видачі виборчих документів написати від імені цих осіб заяви на видачу відкріпних посвідчень і включити зазначених осіб у список виборців, що той і зробив.

В апеляційному порядку вирок не переглядався.

У касаційному поданні порушено питання про скасування вироку стосовно П. і направлення справи на новий судовий розгляд зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону, оскільки суд не вирішив питання про призначення засудженій обов'язкового додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю.

Заслухавши доповідача, прокурора, який підтримав подання, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що подання підлягає задоволенню частково.

Призначаючи засудженій П. покарання за ч. 3 ст. 158 КК України, суд дійшов висновку, що з урахуванням пом'якшуючих її покарання обставин і даних про її особу вона може бути виправлена без ізоляції від суспільства шляхом звільнення від призначеного їй покарання з випробуванням, зазначивши при цьому, що П. раніше до кримінальної відповідальності не притягувалася, позитивно характеризується за місцем свого проживання, щиро розкалася у скоєному і активно сприяла розкриттю злочину. При цьому суд, звільняючи П. від додаткового покарання у виді позбавлення її права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, яке за санкцією ч. 3 ст. 158 КК України є обов'язковим, не обговорив можливості застосування до неї ст. 69 КК України.

Зважаючи на обставини, що пом'якшують покарання П. і дані про її особу, які в сукупності свідчать про можливість не позбавляти її права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, колегія суддів знаходить можливим касаційне подання прокурора задовольнити частково, визначивши їй покарання за ч. 3 ст. 158 КК України із застосуванням ст. 69 КК України у виді позбавлення волі на строк, визначений судом, без позбавлення її права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, зі звільненням її від покарання на підставі ст. 75 КК України на іспитовий строк 1 рік, з покладенням на неї обов'язків, визначених судом.

Керуючись статтями 395, 396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалила касаційне подання першого заступника прокурора Волинської області задовольнити частково. Вирок Горохівського районного суду Волинської області від 31 серпня 2005 р. щодо засудженої П. змінити і вважати її засудженою за ч. 3 ст. 158 КК України із застосуванням ст. 69 КК України до позбавлення волі на строк, визначений судом, без позбавлення її права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, зі звільненням її від покарання на підставі ст. 75 КК України на іспитовий строк 1 рік, з покладенням на неї обов'язків, визначених судом.

Суд обґрунтовано визнав винним особу у використанні завідомо підроблених виборчих документів, виготовлених у спосіб, не передбачений законом, і правильно кваліфікував її дії за ч. 2 ст. 158 КК України (в редакції від 5 квітня 2001 р.)

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 березня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 71—72

(витяг)

Вироком Балтського районного суду Одеської області від 19 квітня 2006 р. Р., раніше судимого 26 вересня 2002 р. Ульяновським районним судом Кіровоградської області за ч. 3 ст. 185 КК України на 3 роки позбавлення волі із звільненням від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком 1 рік, засуджено за ч. 2 ст. 158 КК України на 3 роки позбавлення волі.

На підставі ст. 75 КК України Р. звільнено від покарання з випробуванням на 1 рік та згідно зі ст. 76 КК України його зобов'язано з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи 1 раз на місяць.

В апеляційному порядку вирок не оскаржено.

Р. визнано винним у тому, що 21 листопада 2004 р. він, будучи зареєстрованим жителем м. Ульяновкн Кіровоградської області, перебуваючи на території Балтського району Одеської області, діючи з корисливих мотивів, за домовленістю з невстановленими особами, направленою на використання завідомо підроблених виборчих документів — відкріпних посвідчень, всупереч вимогам п. 2 ст. 3, статей 31, 33, 76 Закону України «Про вибори Президента України», отримав від невстановлених осіб завідомо підроблені відкріпні посвідчення для повторного голосування: АБ № 367881, АА № 676583, АБ № 367360, — виготовлені у спосіб, не передбачений законом, і оформлені на його ім'я, та використав їх, проголосувавши на виборчих дільницях № 21, 22, 25, 28 у 139 територіальному виборчому округу, що розташовані на території Балтського району Одеської області.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про зміну вироку та просив виключити вказівку суду стосовно того, що Р повинен з'являтися в органи кримінально-виконавчої системи 1 раз на місяць. Автор подання зазначає, що суд на порушення вимог кримінального закону, застосувавши до засудженого ст. 76 КК України, встановив йому періодичність проведення реєстрації в органах кримінально-виконавчої системи, що зазначеним законом не передбачено.

Заслухавши доповідача, прокурора, яка підтримала касаційне подання, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що подання підлягає задоволенню на таких підставах.

Суд визнав доведеною винність Р у вчиненому злочині, яка ґрунтується на допустимих і достатніх доказах, що ретельно досліджені в судовому засіданні, й такі висновки суду не оспорожуються у поданні.

Кваліфікація злочинних дій Р. за ч. 2 ст. 158 КК України також не оспорожується у поданні.

Проте при призначенні покарання Р. із застосуванням статей 75, 76 КК України суд, порушивши вимоги ч. 3 ст. 13 Кримінально-виконавчого кодексу України та постанови Пленуму Верховного Суду України «Про внесення змін до постанови Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 10 грудня 2004 р. № 18, припустився помилки, а саме: на підставі ст. 76 КК України зобов'язав Р з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи 1 раз на місяць.

У зв'язку із цим колегія суддів вважає, що вирок суду підлягає зміні:

з нього слід виключити вказівку про періодичність проведення реєстрації, тобто, що Р. повинен з'являтися в органи кримінально-виконавчої системи 1 раз на місяць.

Керуючись статтями 395, 396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалила касаційне подання заступника прокурора Одеської області задовольнити. Вирок Балтського районного суду Одеської області від 19 квітня 2006 р. щодо Р. змінити, виключити з нього вказівку, що засуджений Р. повинен з'являтися для реєстрації в органи кримінально-виконавчої системи 1 раз на місяць. В іншій частині вирок залишити без зміни.

За статтею 157 КК України відповідальність настає у разі перешкоджання здійсненню громадянином права обирати чи бути обраним Президентом України, депутатом різних рівнів рад, міським головою шляхом насильства, обману, погроз, підкупу або іншим чином. При цьому перешкоджання повинно мати активний характер як протидія, спрямована щодо конкретної особи з метою примусити її відмовитися від участі у виборах, змінити зміст волевиявлення, відмовитися від проведення передвиборної агітації тощо

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 травня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 73—75

(витяг)

Вироком Конотопського міськрайонного суду Сумської області від 1 березня 2005 р. К., раніше на підставі вимог ст. 89 КК України не судимого, засуджено:

— за ч. 2 ст. 157 КК України на 3 роки і 6 місяців позбавлення волі;

— за ч. 3 ст. 15 і ч. 2 ст. 158 КК України на 3 роки позбавлення волі. На підставі ст. 70 КК України К визначено остаточне покарання 3 роки і 6 місяців позбавлення волі.

Ухвалою апеляційного суду Сумської області від 10 травня 2005 р. ви-рок щодо К залишено без зміни.

26 грудня 2006 р. К звільнений з місць позбавлення волі умовно-достроково на 1 рік, 8 місяців і 6 днів.

За вироком суду К. визнано судом винним і засуджено за те, що він 21 листопада 2004 р. під час проведення другого туру виборів Президента України на проспекті Миру в м. Конотопі Сумської області зустрів особу, матеріали справи щодо якої виділено в окреме провадження, яка запропонувала йому за 50 грн кинути в урну на виборчій дільниці № 24 територіального виборчого округу № 163 у м. Конотопі Сумської області 55 виборчих бюлетенів, заповнених за кандидата в Президенти України Я.

К. погодився на зазначену пропозицію, розуміючи, що його дії перешкоджають вільному здійсненню права громадянами обирати Президента України й можуть вплинути на результати голосування, отримав від нестановленої особи гроші та заповнені бюлетені й о 15 год. того ж дня прийшов на зазначену виборчу дільницю, де був затриманий із бюлетенями, тобто не довів свій злочинний намір до кінця з незалежних від його волі причин.

У касаційній скарзі К. порушується питання про пом'якшення йому міри покарання. Він зазначає, що злочину вчиняти не хотів, а намір, який його спонукав узяти гроші, пояснює важким матеріальним становищем і тяжкою хворобою (онкологічне захворювання).

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, прокурора, яка вважала, що вирок у частині засудження К. за ч. 2 ст. 157 КК України має бути скасований із закриттям справи за відсутністю в його діях ознак цього злочину із залишенням без зміни цього вироку в решті обвинувачення, перевіривши матеріали кримінальної справи та обговоривши доводи касаційної скарги, колегія суддів вважає, що вона підлягає задоволенню частково.

За змістом ст. 157 КК України відповідальність настає у разі перешкодження здійсненню громадянином права обирати чи бути обраним Президентом України, депутатом різних рівнів рад, міським головою шляхом насильства, обману, погроз, підкупу. При цьому перешкодження повинно мати активний характер як протидія, спрямована щодо конкретної особи з метою примусити її відмовитися від участі у виборах, змінити зміст волевиявлення, відмовитися від проведення передвиборної агітації тощо.

Як убачається із матеріалів кримінальної справи, таких дій К. не вчиняв, активної протидії здійсненню виборчого права нікому не чинив, визнане доведеним обвинувачення в цьому злочині у вирокі сформульовано неконкретно і без зазначення того, кому ж він саме перешкодив у здійсненні виборчого права, а у справі немає даних про таких осіб. Отже, колегія суддів вважає, що за цим законом К. засуджено незаконно, що дає підстави для скасування вироку й ухвали апеляційного суду в цій частині із закриттям справи за відсутністю в його діях складу злочину.

Що ж стосується засудження за ч. 3 ст. 15 і ч. 2 ст. 158 КК України (в редакції КК України, ухваленій 5 квітня 2001 р.), то висновки суду про винуватість у вчиненні цього злочину та кваліфікація його дій є правильними. Такі висновки обґрунтовані наявними у справі доказами, зокрема показаннями самого засудженого, який не заперечував того факту, що намагався використати на виборчій

дільниці передані йому фіктивні бюлетені. Посилання про те, що він злочину вчиняти не хотів, не звільняє його від відповідальності за дії, які містять ознаки злочину.

Міра покарання за цим законом визначена К. з дотриманням закону з урахуванням характеру і ступеня суспільної небезпечності вчиненого злочину, даних про його особу та всіх обставин справи, що пом'якшують його відповідальність, зокрема й тих, на які є посилання в касаційній скарзі. Покарання в цьому випадку за ч. 3 ст. 15 і ч. 2 ст. 158 КК України є необхідним і достатнім для виправлення засудженого та попередження нових злочинів. Тому доводи скарги про невинуватість суворість покарання є необґрунтованими, а скарга в цій частині задоволенню не підлягає.

Керуючись статтями 394—396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалила касаційну скаргу засудженого К задовольнити частково.

Вирок Конотопського міськрайонного суду Сумської області від 1 березня 2005 р. та ухвалу апеляційного суду Сумської області від 10 травня 2005 р. щодо К у частині засудження його за ч. 2 ст. 157 КК України скасувати, а справу щодо нього закрити на підставі ст. 6 п. 2 КПК України за відсутністю в його діях складу злочину.

Вважати його засудженим за ч. 3 ст. 15 і ч. 2 ст. 158 КК України до покарання, визначеного судом, — позбавлення волі строком на 3 роки. В іншій частині ці судові рішення залишити без зміни.

Розгляд судом позову про стягнення суми заборгованості зі сплати аліментів з особи, засудженої за ст. 164 КК України за злісне ухилення від їх сплати, у кримінальній справі суперечить вимогам ст. 28 КПК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 квітня 2007р. — Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 75—76

(витяг)

Вироком Звенигородського районного суду Черкаської області від 26 червня 2006 р., засуджено П. за ч. 1 ст. 164 КК України на 80 годин громадських робіт.

Постановлено стягнути з П. на користь П. Т. 2423 грн 67 коп. заборгованості з аліментів.

Суд визнав П. винуватим у тому, що він злісно ухилявся від сплати встановлених рішенням суду аліментів на утримання неповнолітнього сина Ю. (5 травня 1994 р. н.), внаслідок чого за період з 21 вересня 2005 р. до 1 травня 2006 р. виникла заборгованість на суму 2423 грн 67 коп.

В апеляційному порядку справа не переглядалася.

У касаційному поданні прокурор просив вирок щодо П. змінити, скасувавши його в частині вирішення цивільного позову, а справу в цій частині закрити. Стверджував, що рішення суду про стягнення із засудженого суми заборгованості з аліментів у цьому разі суперечить вимогам чинного законодавства.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, міркування прокурора, перевіривши матеріали кримінальної справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що касаційне подання підлягає задоволенню.

Висновки суду про винуватість П. у злісному ухиленні від сплати аліментів на утримання дитини за обставин, наведених у вирок, підтверджуються сукупністю доказів, що містяться в матеріалах справи, зокрема числі пока-заннями засудженого, який визнав свою вину, і в касаційному поданні під сумнів не ставляться.

Кваліфікація злочинних дій П. зач. 1 ст. 164 КК України є правильною і в колегії суддів сумніву не викликає.

Покарання П. призначене відповідно до вимог закону, з урахуванням ступеня тяжкості вчиненого злочину, даних про особу винуватого, всіх обставин, які обтяжують і пом'якшують його покарання.

Однак колегія суддів не може погодитися з рішенням суду про стягнення з П. суми заборгованості зі сплати аліментів.

Постановляючи таке рішення, суд залишив поза увагою рішення Звенигородського районного суду Черкаської області від 19 вересня 1997 р. про стягнення з П. на користь П. Т. аліментів на утримання дитини, яке перебуває на стадії виконання, і всупереч вимогам п. 2 ч. 1 ст. 205 ЦПК України допустив по суті повторне стягнення цих самих грошових сум.

У зв'язку з чим колегія суддів вважає слушними доводи касаційного подання про необхідність скасування вироку в частині цивільного позову із закриттям справи в цій частині.

Жодних інших підстав для зміни чи скасування вироку не встановлено.

Ураховуючи наведене та керуючись статтями 394—398 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України касаційне подання прокурора задовольнила.

Вирок Звенигородського районного суду Черкаської області від 26 червня 2006 р. щодо П. скасувала в частині вирішення цивільного позову, а кримінальну справу в цій частині закрила.

В іншій частині вирок щодо П. залишила без зміни.

Вирок суду скасовано, а справу направлено на додаткове розслідування через неповне дослідження обставин вчинення злочину, передбаченого ст. 175 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 5 червня 2007 р. // ВВСУ. — 2007.

— □ 10. — С. 22—23

(витяг)

Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської області вироком від 22 липня 2005 р. засудив С. за ч. 1 ст. 175 КК на два роки позбавлення во-лі з позбавленням права обіймати посади, пов'язані з виконанням організа-ційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, строком на один рік. Відповідно до ст. 75 КК засудженого звільнено від відбування по-карання з випробуванням з іспитовим строком один рік і покладено на нього обов'язки, передбачені пунктами 2, 3 ч. 1 ст. 76 цього Кодексу. На підставі п. «Г» ст. 1 і ст. 14 Закону від 31 травня 2005 р. № 2591-ІУ «Про амністію» С. звільнено від відбування покарання.

В апеляційному порядку справа не переглядалася.

Згідно з вироком С. визнано винуватим у тому, що він, виконуючи обо-в'язки генерального директора—голови правління відкритого акціонерного товариства (далі — ВАТ), умисно не виплачував заробітну плату працівни-кам підприємства, достовірно знаючи про заборгованість із виплати заробіт-ної плати та маючи реальну можливість її погасити, оскільки на розрахунко-вих рахунках підприємства з вересня 2001 р. по квітень 2004 р. були грошові кошти на загальну суму 2 млн 709 тис. 824 грн та призначалися для оплати праці в першочерговому порядку. С. використовував грошові кошти на поточ-ні потреби підприємства.

У касаційній скарзі засуджений С. просив постановлений щодо нього вирок скасувати, а справу закрити за відсутністю в його діях складу злочину. Він зазначив, що не мав можливості погасити накопичену попереднім керів-ництвом підприємства заборгованість із заробітної плати у зв'язку з непла-тоспроможністю ВАТ.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши наведені в касаційній скарзі доводи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верхов-ного Суду України дійшла висновку, що її слід задовольнити частково з та-ких підстав.

Відповідно до вимог ст. 22 КПК прокурор і слідчий зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного й об'єктивного до-слідження обставин справи, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують та обтяжують його відповідальність.

Слідчий, який порушив справу стосовно С. за ч. 2 ст. 175 КК і провадив у ній досудове слідство, та прокурор, який супроводжував її розслідування, зазначених вимог закону не виконали, допустивши однобічність і неповноту досудового слідства.

Районний суд не виправив неповноту досудового слідства і при прове-денні судового слідства допустив такі ж недоліки, про що свідчать такі обста-вини.

Під час досудового і судового слідства С. вини в інкримінованому цим вироком злочині не визнав. Ї його показань убачається: заборгованість із виплати заробітної плати працівникам підприємства виникла в 1996 р. і три-вала до 20 серпня 2001 р., тобто в період призначення його виконуючим обо-в'язки генерального директора ВАТ; за період роботи на цій посаді йому вда-лося зменшити заборгованість із 1 млн 703 тис. грн до 1 млн 8 тис. грн (ста-ном на 1 січня 2004 р.), а погасити її в повному обсязі він можливості не мав через нестачу коштів. Причинами виникнення заборгованості, як стверджував С., було те, що боржники ВАТ не розрахувалися за виконані роботи, а також приєднання до балансу останнього неліквідних підприємств, що зумовило скрутне фінансове становище підприємства, яке ускладнилося через необ-хідність сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі та відсотки за банківськими кредитами. Кошти, які надходили на розрахунковий рахунок підприємства, призначалися для будівництва, тобто були цільовими, тому їх не можна було використовувати для погашення заборгованості.

Орган досудового слідства зазначені обставини не дослідив і факт без-підставності невиклати працівникам заробітної плати, що є необхідною скла-довою об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 175 КК, не довів.

Як убачається із матеріалів справи, її було порушено лише за фактом за-боргованості з виплати заробітної плати без встановлення причин її виник-нення та з'ясування, чи є можливість у підприємства її погасити, хоча це було важливо для встановлення в діях С. складу злочину, оскільки його суб'єктив-на сторона має прямий умисел.

Обґрунтовуючи винність С. у злочині, передбаченому ч. 1 ст. 175 КК, ор-ган досудового слідства послався на показання свідків. Однак їхні показання узгоджуються з показаннями С. про те, що він використовував будь-яку мож-ливість для погашення заборгованості із заробітної плати перед працівника-ми підприємства.

Суд при розгляді справи, ретельно не дослідивши та не проаналізував-ши докази, переніс формулювання обвинувачення,

пред'явлене С, у мотивувальну частину вироку.

Об'єктом злочину, склад якого передбачений ст. 175 КК, є трудові права працівників підприємства.

Отже, за змістом норми цього Кодексу та відповідно до вимог ст. 49 КПК потерпілими у справі мали визнаватися конкретні особи, яким було заподіяно шкоду. Проте при розслідуванні справи працівники, яким не виплачувалася заробітна плата, потерпілими не визнавалися. Потерпілим замість них був визнаний колишній голова профкому підприємства, хоча згідно з його пока-заннями права потерпілого працівники підприємства йому не делегували.

Вказану обставину суд також не перевірів та не дав їй оцінки.

Враховуючи наведене, колегія суддів Судової палати у кримінальних спра-вах Верховного Суду України дійшла висновку, що при розслідуванні роз-глядуваної справи та її розгляді в суді належним чином не було досліджено об'єктивну та суб'єктивну сторону передбаченого ч. 1 ст. 175 КК злочину, що призвело до неправильного застосування кримінального закону.

За таких обставин колегія суддів Судової палати у кримінальних спра-вах Верховного Суду України вирок Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області від 22 липня 2005 р. скасувала, а справу направи-ла на нове розслідування.

Враховуючи, що викрадення чужого майна з проникненням у житло порушує недоторканність житла і пов'язане з незаконним проник-ненням до житла чи іншого володіння особи, то такі дії самі по собі є злочином, відповідальність за який настає за ст. 162 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 листопада 2005 р. // Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах: Офіц. вид. /Верх. Суд України. — К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2007. —

С. 278— 282

(витяг)

Вироком колегії суддів Судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Хмельницької області від 24 травня 2005 р. К., раніше судимо-го, засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України на 4 роки позбавлення волі; за п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України на 14 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна; за ч. 4 ст. 187 КК України на 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна.

На підставі ст. 70 КК України.за сукупністю злочинів остаточно К. ви-значено 15 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна.

К. визнано винним у злочинах, вчинених за таких обставин.

28 грудня 2004 р., близько 11 год., К. шляхом проникнення у житло ви-крав з будинку потерпілої П., розташованого в с. Майдан-Карачівський Вінь- ковецького району Хмельницької області, гроші в сумі 50 грн.

У цей самий день, близько 20 год., з метою вчинення крадіжки К. знову проник у будинок П. та почав шукати гроші. П., яка лежала у ліжку в кімнаті, помітила і впізнала К., у зв'язку з чим почала кричати та кликати на допомо-гу. Останній почав бити потерпілу руками і ногами, наносячи удари в різні частини тіла, після чого з метою умисного вбивства притиснув тулуб потер-пілої до ліжка та став здавлювати шию руками, доки настала й смерть. Після цього, знайшовши та заволодівши грошима П. у сумі 1250 грн, К. залишив місце злочину.

У касаційній скарзі засуджений К. зазначає, що злочинів щодо потерпі-лої П. не вчиняв, що ці злочини скоїли інші особи, а свідки обмовили його. Просить, з огляду на зміст скарги, вирок скасувати, а справу направити на додаткове розслідування.

Заслухавши доповідача, пояснення засудженого К., який підтримав доводи своєї касаційної скарги, думку прокурора, перевіrivши матеріали справи та обговоривши доводи скарги, колегія суддів вважає, що касаційна скарга задоволенню не підлягає на таких підставах.

Винність К. у злочинах, вчинених за викладених у вирокі обставин, доведена об'єктивними доказами, які зібрані у передбаченому законом порядку і належно оцінені судом.

Посилання К. у скарзі на його непричетність до вчинених щодо потерпілої П. злочинів є необґрунтованими і спростовуються сукупністю наведених у вирокі доказів.

Так, на досудовому слідстві під час допиту як підозрюваного К. визнавав, що з метою заволодіння грошима потерпілої проник у її житло. Коли обшукував житло, то потерпіла прокинулась і, впізнавши його, стала кликати на допомогу. Він задушив потерпілу і, заволодівши її грошима, покинув місце скоєння злочину. При цьому К. вказував купюри грошей, якими він заволодів.

Показання стосовно обставин вчинення злочинів щодо потерпілої П. К. підтвердив під час відтворення обстановки й обставин події, показавши при цьому механізм їх скоєння. Вказані К. обставини справи та механізм вчинення убивства потерпілої об'єктивно узгоджуються з даними протоколу огляду місця події та висновком судово-медичної експертизи.

Про те, що саме К. учинив розбійний напад на потерпілу П. і її умисне вбивство з корисливих мотивів, свідчать протоколи явок з повною К.

Під час особистого обшуку у К. було вилучено гроші в сумі 660 грн.

Як свідчить протокол добровільної видачі, купюра номіналом 20 грн, яку знайшла у будинку П. і видала слідчим органам потерпіла Ф., збіглась за серією і є попередньою за номером випуску купюри номіналом 20 грн, вилученої у К. під час його затримання.

Згідно з показаннями свідків К. Г. і К. С. у день 28 грудня 2004 р. засуджений К. не мав грошей. Крім того, К. С. доповнив, що К. пішов різати дрова, щоб заробити гроші на свято Нового року. К. Г. пояснювала, що з 28 на 29 грудня 2004 р. К. вдома не ночував.

Показання свідків М., С. і Ш. свідчать про те, що саме 29 грудня 2004 р. К. мав велику суму грошей і пригощав знайомих спиртними напоями та про-дуктами харчування у барі, кидав гроші по підлозі, а присутні їх збирали. Крім того, вказані свідки стверджували, що 30 грудня 2004 р. К. розповідав їм про те, що не хотів вбивати П., що думав лише придушити її.

Як пояснювала потерпіла Ф., П. за характером була скупюю жінкою, заощаджувала гроші на смерть, нікому і ніколи в борг не давала.

Свідок М. пояснювала, що 28 грудня 2004 р., близько 16 год., П. розпові-дала її батьку М. Л. та сину С, що з хати цього самого дня було викрадено 50 грн.

Посилання К. у скарзі на те, що злочин щодо П. було скоєно іншими особами, перевірялися органами досудового слідства і в судовому засіданні не знайшли свого підтвердження. Крім того, згідно з показаннями свідка М. К. таким чином намагається помститися їй за те, що вона раніше видавала його працівникам міліції за вчинення інших злочинів.

Згідно з показаннями свідка Ц. К. є особою, яка і раніше неодноразо-во вчиняла корисливі злочини щодо людей похилого віку, за що і був су-димий.

Згідно з висновками судово-медичної експертизи у К. були виявлені ті-лесні ушкодження, які могли бути заподіяні потерпілою під час боротьби та самооборони.

За висновками судово-психіатричної експертизи К. є осудним. Будь-яким душевним захворюванням не страждає і не страждав на момент вчинення ін-кримінованих йому злочинів.

Належно оцінивши зібрані у справі і дослідженні у судовому засіданні докази в їх сукупності, суд дійшов обґрунтованого висновку про доведеність винності К. у вмісному вбивстві потерпілої П. з корисливих мотивів під час розбійного нападу, поєднаного із заподіянням потерпілій тяжких тілесних ушкоджень.

Дії К. за п. 6 ч. 4 ст. 115 та ст. 187 КК України кваліфіковано правильно.

Міра покарання йому призначена відповідно до вимог ст. 65 КК України, з урахуванням тяжкості вчинених злочинів, даних про його особу та обставин, що впливають на відповідальність. Колегія суддів вважає, що призначене К. покарання є необхідним і достатнім для його виправлення. Підстав для пом'якшення призначеного йому покарання немає.

Порушень норм кримінально-процесуального закону, які б тягли за собою скасування вироку, не встановлено.

Разом з тим вирок щодо К. підлягає зміні на таких підставах. Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення» від 2 червня 2005 р. встановлено, що викрадення чужого майна вважається дрібним, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Відповідно до ст. 58 Конституції України та ч. 1 ст. 5 КК України закон, який скасовує або пом'якшує відповідальність, має зворотню дію в часі. Виходячи з інших законодавчих актів України, викрадення вважається дрібним, якщо вартість викраденого на момент вчинення правопорушення не перевищувала з 1 січня 2004 р. по 31 грудня 2004 р. включно 184 грн 5 коп.

Разом з тим, враховуючи те, що дрібне викрадення чужого майна з проникненням у житло порушує недоторканість житла і пов'язане з незаконним проникненням до житла чи іншого володіння особи, то такі дії самі по собі є злочином, відповідальність за який настає за ст. 162 КК України. У зв'язку з цим дії К. необхідно перекваліфікувати з ч. 3 ст. 185 КК України на ч. 1 ст. 162 КК України та призначити покарання у межах санкції цього закону.

На підставі наведеного, керуючись статтями 395, 396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирок апеляційного суду Хмельницької області від 24 травня 2005 р. щодо К. у порядку ст. 395 КПК України змінила. Перекваліфікувала дії К. з ч. 3 ст. 185 КК України на ч. 1 ст. 162 КК України, за якою йому призначила покарання у вигляді 2 років обмеження волі.

На підставі ст. 70 КК України ухвалила вважати К. остаточно засудженим за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 162, ч. 4 ст. 187 та п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України на 15 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна.

---

^[1] Див. також: ВВСУ. — 2006. — № 10. — С. 15—21.

